

Onderzoeksnotitie

ZZP'ers in de Creatieve Industrie

Paul Rutten¹ en Walter Manshanden²
Augustus 2022

Inleiding

Een onderscheidend kenmerk van de creatieve industrie is de kleine schaal van de bedrijven in de sector, in het bijzonder het grote aantal en aandeel van zzp'ers. Verschillende opeenvolgende edities van de tweejaarlijkse monitor creatieve industrie laten zien dat deze sector een uitzonderlijk kleine gemiddelde bedrijfsomvang kent en een groot aantal banen telt bij zzp'ers (zie onder andere: Rutten, Manshanden, Visser 2021). Dat heeft allerlei consequenties voor de manier waarop de sector functioneert, en ook voor de positie van professionals die bewust of door omstandigheden gedwongen hun activiteit in een zelfstandige onderneming organiseren.

Uit voornoemde monitor is bekend dat binnen de creatieve industrie het grootste aandeel zzp'ers te vinden is binnen de kunsten en cultureel erfgoed. Die deelsector is opgebouwd uit verschillende domeinen, zoals podiumkunsten, scheppende kunsten en cultureel erfgoed. Die domeinen zijn weer de optelsom van een aantal bedrijfstakken, zoals die zijn gedefinieerd binnen de zogenaamde standaard bedrijfsindeling.³ De SBI-systematiek is leidend in tal van statistieken die ons iets vertellen over structuur en opbouw van de Nederlandse economie. Deze onderzoeksnotitie gaat dieper dan eerdere publicaties in op het belang van zzp als vorm van bedrijvigheid in zowel creatieve industrie, de deelsectoren daarbinnen en de verschillende domeinen en bedrijfstakken.

De hier gepresenteerde analyse heeft geen betrekking op de bedrijfstakken die toeleveranciers zijn voor de creatieve industrie, maar zelf op basis van hun SBI-code volgens de gangbare definitie niet tot de creatieve industrie worden gerekend (zie Rutten et al 2021, p. 180-181). Dat geldt bijvoorbeeld voor de transportsector die zorgt voor het vervoer van apparatuur en decors nodig voor theatervoorstellingen of bedrijven die zorgen voor de reproductie van informatiedragers, van drukkerijen tot perserijen van vinylplaten.

Waar het tot relevante inzichten leidt wordt in deze notitie de situatie in de creatieve industrie vergeleken met die in de sector ICT. Reden daarvoor is dat beide sectoren op allerlei manieren met elkaar vervlochten zijn. Daarom wordt de ICT-sector ook meegenomen in de analyses in de Monitor Creatieve Industrie.

De concrete aanleiding voor deze notitie is een vraag ontstaan binnen het innovatielab Kunst van Later dat wordt uitgevoerd onder leiding van het Delftse designbureau Muzus.⁴ Daarin onderzoeken verschillende stakeholders de wijze waarop een pensioenstelsel voor zelfstandige ondernemers en professionals die werkzaam zijn in de creatieve industrie er uit zou kunnen te zien. Onafhankelijk werkende professionals die doorgaans de zzp-status hebben, kwalificeren slechts in beperkte mate voor bestaande pensioenregelingen. Daarmee zijn ze zelf verantwoordelijk voor het opbouwen van pensioen. Maar veel zzp'ers sparen niet of te weinig voor hun pensioen. Een goed inkomen voor nu, straks én later is een urgente uitdaging voor professionals in de creatieve industrie maar ook voor de Nederlandse samenleving en overheid.

---

¹ Kenniscentrum Creating 10 (Hogeschool Rotterdam)

² NEO Observatory, Rotterdam

³ <https://sbi.cbs.nl>

⁴ <https://innovatielabs.org/projecten/de+kunst+van+later/>

Deze onderzoeksnotitie lokaliseert waar deze uitdaging in de creatieve industrie het meest urgent is, door te laten zien in welke deelsectoren, domeinen en bedrijfstakken binnen de creatieve industrie het aantal en aandeel zzp'ers binnen de creatieve industrie het grootst is.

Creatieve industrie, deelsectoren en domeinen

In april 2021 noteert Nederland iets meer dan 1,3 miljoen zzp-bedrijven, waar evenzoveel professionals een baan vinden. Daarmee wordt 14 procent alle banen in de Nederlandse economie ingevuld in zzp-verband. De verhoudingen binnen de creatieve industrie zijn anders. Van de 375 duizend banen in die sector worden er 189 duizend bezet door een zzp'er. Dat komt erop neer dat van elke twee banen in de sector er een wordt bezet door een zzp'er. Ter vergelijking, in de ICT-sector is dat een op de vijf ofwel negentien procent.

Tabel 1 Aantal en aandeel zzp'ers in creatieve industrie, ICT-sector en totale economie (2021)

Sector	Aantal banen zzp'ers (X 1.000)	Totaal Aantal Banen (x 1.000)	Aandeel zzp'ers (%)
Creatieve industrie	189,0	375,0	50 %
ICT	64,6	342,2	19 %
Totale economie	1319,0	9.105,5	14 %

Bron: LISA, bewerking NEO Observatory

Tabel 2 laat zien dat de situatie per deelsector van de creatieve industrie en daarbinnen in de verschillende domeinen, verschilt.

Het aandeel zzp'ers is met 57 procent het grootst in de deelsector kunsten en cultureel erfgoed, zoals ook al in de inleiding is aangegeven. Daarbinnen scoort het domein scheppende kunsten het hoogst met 84 procent. Van elke vijf professionals binnen de scheppende kunsten werken er ruim vier als zelfstandige. Ook in de podiumkunsten is het aandeel van zzp-banen met 62 procent uitzonderlijk hoog. Het op een na hoogste percentage geldt voor de creatieve zakelijke dienstverlening, met 49 procent bijna gelijk aan het gemiddelde van de gehele creatieve industrie.

De media- en entertainmentindustrie kent het minst grote aandeel van zzp'ers, met 43 procent. Echter dit is nog altijd driemaal zo groot als dat van de totale Nederlandse economie. Opvallend hoog is het aantal zzp-banen in de muziekindustrie met 63 procent en de persmedia met 62 procent.

In de creatieve zakelijke dienstverlening is het aandeel zzp-banen ongeveer gelijk aan het gemiddelde van de creatieve industrie. Echter de situatie in de verschillende domeinen verschilt sterk. Het grootste aandeel zzp-banen is te vinden binnen het designdomein met 73 procent. Het aantal zzp-banen in het communicatiedomein is met 38 procent onder gemiddeld. Dat laatste geldt nog sterker voor architectuur met 26 procent.

Toch is het aantal zzp-banen in het communicatiedomein talrijk. Dit is terug te voeren op het grote totaalaantal banen in het communicatiedomein - het gaat om het grootste domein binnen de creatieve industrie - en het grote belang van zowel zzp-bedrijven als bedrijven van grotere omvang daarbinnen. Tegenover het hoge aantal zzp-banen staat een groot aantal banen in de andere groottecategorieën bedrijven. Dat verklaart de combinatie van het relatief lage percentage zzp'ers in communicatie met het relatief hoge aantal.

Tabel 2 Aantal en aandeel zzp'ers in deelsectoren en domeinen van de creatieve industrie (2021)

Sector en domein	Aantal banen bij zzp'ers (x 1.000)	Totaal Aantal Banen (x 1.000)	Aandeel in totaal zzp'ers (%)
Kunsten en cultureel erfgoed	79,0	139,3	57%
Scheppende kunsten	36,8	44,0	84%
Podiumkunsten	27,6	44,2	62%
Overig kunst en erfgoed	13,9	31,6	44%
Cultureel erfgoed	0,6	19,4	3%
Media en entertainmentindustrie	44,1	102,2	43%
Muziekindustrie	3,3	5,2	63%
Persmedia	21,3	38,1	56%
Film	10,6	20,4	52%
Radio en televisie	5,0	16,3	31%
Live entertainment	2,3	12,3	19%
Boekenindustrie	1,3	7,3	17%
Gaming en overige uitgeverijen	0,3	2,6	12%
Creatieve zakelijke dienstverlening	66,0	133,5	49%
Design	34,9	47,7	73%
Communicatie	27,5	72,4	38%
Architectuur	3,5	13,4	26%
Totaal	189,0	375,0	50%

Bron: LISA, bewerking NEO Observatory

Wat tabel 2 aantoont is dat het belang van de zzp-organisatievorm niet primair bepaald wordt door de deelsector waartoe creatieve bedrijven behoren. Het domein met het grootste aandeel zzp-banen, de scheppende kunsten, is onderdeel van de deelsector kunsten en erfgoed. Het op een na hoogste percentage geldt voor design, onderdeel van creatieve zakelijke dienstverlening. Binnen de muziekindustrie, onderdeel van de media- en entertainmentindustrie is het aandeel zzp-banen vrijwel gelijk aan dat in de podiumkunsten, wat weer tot de kunsten en het cultureel erfgoed wordt gerekend.⁵ Binnen het domein communicatie is het aantal zzp'ers vergelijkbaar met het domein podiumkunsten, ook al is het percentage zzp'ers binnen de podiumkunsten anderhalve keer zo groot. Het kleinste aandeel zzp'ers is te vinden in het cultureel erfgoed, met drie procent ruim kleiner dan het percentage dat geldt voor de totale Nederlandse economie. Deze conclusie geeft aanleiding om nog wat meer in detail te kijken naar de verschillende bedrijfstakken die de domeinen vormen die hier besproken zijn.

Bedrijfstakken binnen de Creatieve Industrie en ICT-sector

Om meer zicht te krijgen op de situatie in de bedrijfstakken, en hoe die zich tot andere bedrijfstakken verhoudt, laten we het onderscheid in deelsector en domeinen voor wat het is en kijken we naar alle bedrijfstakken binnen de creatieve industrie.

Tabel 3 bevat de vijftien van de in totaal 43 bedrijfstakken in de creatieve industrie met het grootste aantal zzp-banen. Samen zijn ze met ruim 178 duizend zzp'ers verantwoordelijk voor 94 procent van

⁵ Overigens worden uitvoerende muzikanten niet tot de muziekindustrie gerekend, maar tot de podiumkunsten. Het hoge aandeel van zzp'ers binnen de muziekindustrie wordt dus niet verklaard doordat muzikanten tot dat domein gerekend zouden worden. Dat is niet het geval.

alle 189 duizend zzp'ers in de creatieve industrie. De overige 28 bedrijfstakken nemen de resterende zes procent voor hun rekening. In de vijf bedrijfstakken met de meeste zzp-banen zijn bedrijfstakken uit alle drie de deelsectoren van de sector present: kunsten en cultureel erfgoed (schrijven en overige scheppende kunsten, beoefening van podiumkunsten), creatieve zakelijke dienstverlening (reclamebureaus, communicatie en grafisch ontwerp) en media- en entertainmentindustrie (fotografie).

Tabel 3 *Belang van zzp-banen in 15***) bedrijfstakken*) in de creatieve industrie met het grootste aantal zzp'ers (2021)*

	Bedrijfstak	Aantal zzp-banen (X 1.000)	Totaal banen (X 1.000)	Aandeel zzp-banen (%)	Aandeel in totaal aantal zzp-banen creatieve industrie (%)
1	Schrijven en overige scheppende kunst	36.254	42.303	86%	19%
2	Beoefening van podiumkunst	25.179	33.063	76%	13%
3	Reclamebureaus	20.525	55.622	37%	11%
4	Communicatie- en Grafisch Ontwerp	19.440	23.672	82%	10%
5	Fotografie	19.404	22.880	85%	10%
6	Dienstverlening voor uitvoerende kunst	12.450	21.761	57%	7%
7	Productie van films (geen televisiefilms)	10.466	15.698	67%	6%
8	Interieur- en ruimtelijk ontwerp	7.478	11.392	66%	4%
9	Industrieel en productontwerp	7.092	10.961	65%	4%
10	Publicrelationsbureaus	4.911	9.084	54%	3%
11	Facilitaire activiteiten voor film- en televisieproductie	3.929	6.895	57%	2%
12	Architecten	3.526	13.436	26%	2%
13	Maken en uitgeven van geluidsopnamen	3.256	5180	63%	2%
14	Producers van podiumkunst	2.394	3.984	60%	1%
15	Circus en variété	1.771	2.425	73%	1%
	Overige bedrijfstakken	10.903	96.612	11%	6%
	Totaal	188.978	375.000	50%	100%

*) Van de in totaal 43 onderscheiden bedrijfstakken in de creatieve industrie

**) Zie voor een toelichting op deze bedrijfstakken Bijlage 1.

Bron: LISA, bewerking NEO Observatory

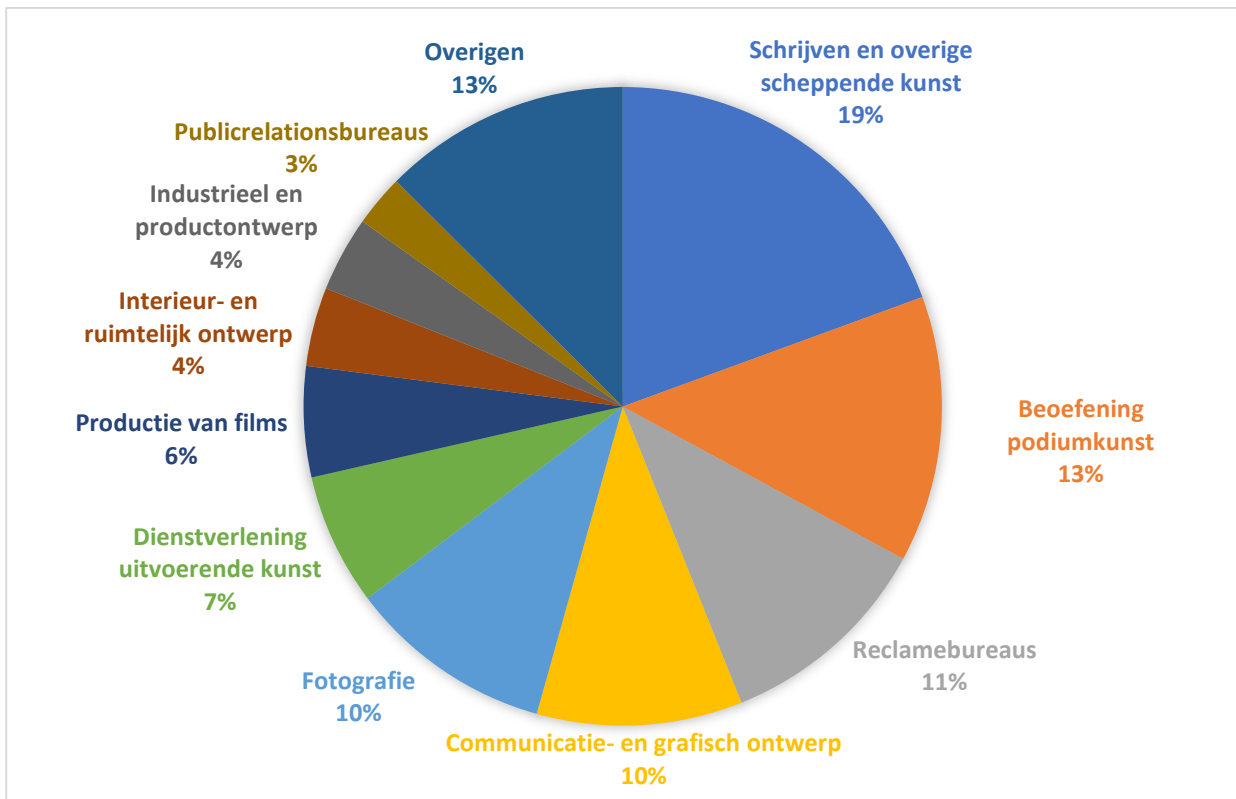
Het belangrijkste gemeenschappelijke kenmerk van de bedrijfstakken met een groot aantal zzp'ers is dat ze allemaal, vrijwel geheel of voor een belangrijk deel, vooraan in de verschillende productieketens van de creatieve industrie actief zijn. Het zijn vrijwel allemaal bedrijfstakken waarin gecreëerd en geproduceerd wordt. Ze hebben betrekking op de activiteiten van makers, conceptontwikkelaars, uitvoerenden en producenten. Het gaat door de bank genomen om de activiteiten van scheppende en uitvoerenden kunstenaars, creatieven in het communicatie vak en designers.

Ook is er een aantal bedrijfstakken present onder de meest zzp-tellende bedrijfstakken die creatie en productie faciliteren en mogelijk maken, in het bijzonder in de audiovisuele industrie (productie van films, facilitaire activiteiten voor film- en televisieproductie, maken en uitgeven van geluidsopnamen) en de podiumkunsten (dienstverlening voor uitvoerende kunst, producenten van podiumkunst). Bedrijfstakken die zich toeleggen op het exploiteren en toegang verlenen tot creatieve producties zoals podia, musea, galleries, omroepen en uitgevers tellen relatief weinig zzp'ers.

In figuur 1 zijn de gegevens uit tabel 1 voor de eerste tien bedrijfstakken met het grootste aantal zzp-banen in de creatieve industrie verwerkt.

Figuur 1

Aandeel van tien creatieve bedrijfstakken met het grootste aantal zzp'ers in het totaal aantal zzp'ers in de creatieve industrie (2021)

Bron: LISA, bewerking NEO Observatory

Om de bevindingen over de creatieve industrie in perspectief te plaatsen hebben we dezelfde analyse uitgevoerd voor de ICT-sector. In deze sector is het aandeel van de zzp-banen een heel stuk kleiner dan in de creatieve industrie: negentien tegen vijftig.

In tabel 4 zijn de vijftien ICT-bedrijfstakken vermeld die het grootste aantal zzp'ers binnen de gelederen hebben. Samen zijn ze met bijna 62 duizend zzp'ers verantwoordelijk voor 96 procent van alle zzp'ers in de ICT-sector. Wat onmiddellijk opvalt is dat bijna driekwart (72 procent) van alle zzp'ers actief is binnen twee bedrijfstakken: ontwikkelen, produceren en uitgeven van software en advisering op het gebied van informatietechnologie. Binnen deze bedrijfstakken is het aandeel van zzp'ers op het totaal van banen binnen de ICT-sector echter niet het hoogst. In die zin is de situatie in deze bedrijfstakken vergelijkbaar met de reclamebureaus in de creatieve industrie. De hoogste percentages zzp'ers noteert de sector in de bedrijfstakken in reparatie- en installatie: reparatie van communicatieapparatuur, installatie van elektrische apparatuur, reparatie van elektronische en optische apparatuur en reparatie van computers en randapparatuur. Die zijn echter van een bescheiden omvang.

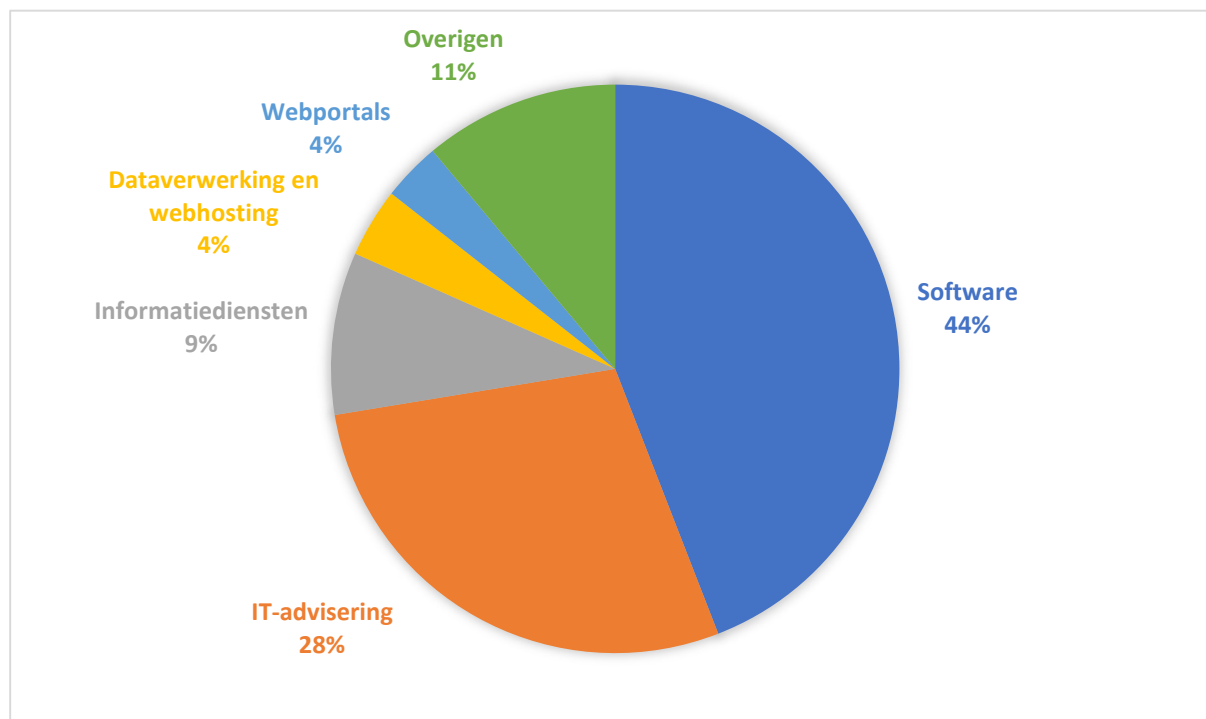
De situatie in de ICT-sector verschilt daarmee aanzienlijk van die in de creatieve industrie waarin de zzp-populatie meer gespreid is over een aantal bedrijfstakken die activiteiten ontplooiën aan het begin van de creatieve productieketens. Dat laatste geldt ook voor een belangrijk deel van de softwaresector. Software development is een activiteit die overeenkomsten vertoont met de activiteiten van makers en conceptontwikkelaars in de creatieve industrie. In die zin is het niet verassend dat juist daar in de ICT-sector 28 duizend zzp'ers actief zijn.

Tabel 4 Belang van zzp-banen in 15 bedrijfstakken*) in de ICT-sector met het grootste aantal zzp-banen (2021)

	Bedrijfstak	Aantal zzp-banen (X 1.000)	Totaal banen (X 1.000)	Aandeel zzp-banen (%)	Aandeel in totaal aantal zzp-banen ICT-sector (%)
1	Ontwikkelen, produceren en uitgeven van software	28.516	128.535	22,2%	44,1%
2	Advisering op het gebied van informatietechnologie	18.312	73.962	24,8%	28,3%
3	Overige dienstverlenende activiteiten op het gebied van informatie	5.977	28.889	20,7%	9,2%
4	Gegevensverwerking, webhosting en aanverwante activiteiten	2.545	10.963	23,2%	3,9%
5	Web portals	2.150	7.142	30,1%	3,3%
6	Reparatie van computers en randapparatuur	1.281	4.025	31,8%	2,0%
7	Beheer van computerfaciliteiten	7.86	3.688	21,3%	1,2%
8	Installatie van elektrische apparatuur	675	2.011	33,6%	1,0%
9	Reparatie van communicatieapparatuur	425	722	58,9%	0,7%
10	Reproductie van opgenomen media	405	1.418	28,6%	0,6%
11	Grafische afwerking en overige verwante activiteiten	298	1.774	16,8%	0,5%
12	Prepress- en premedia-activiteiten	261	1.582	16,5%	0,4%
13	Vervaardiging van consumentenelektronica	130	790	16,5%	0,2%
14	Reparatie van elektronische en optische apparatuur	115	348	33,0%	0,2%
15	Verhuur en lease van computers en kantoorapparatuur	55	180	30,6%	0,1%
	Overigen	2716	76.188	3,6%	4,2%
	Totaal	64.647	342.217	18,9%	100,0%

*) Van de in totaal 38 onderscheiden bedrijfstakken in de ICT-sector
Bron: LISA, bewerking NEO Observatory

Figuur 2 Aandeel van tien ICT- bedrijfstakken met het grootste aantal zzp'ers in het totaal aantal zzp'ers in de creatieve industrie (2021)

Bron: LISA, bewerking NEO Observatory

Figuur 2 verbeeldt een deel van de gegevens uit tabel 4. Naar komt voren welke bedrijfstakken in welke mate verantwoordelijk zijn voor de bijna 65 duizend zzp'ers in de ICT-sector, iets minder dan een derde van het aantal zzp'ers in de creatieve industrie.

Conclusies

De analyse van de rol en betekenis van de zzp-organisatievorm voor de creatieve industrie laat een aantal typische kenmerken zien. Deze sector kenmerkt zich door een uitzonderlijk hoog aandeel banen bij zzp'ers, in vergelijking met de situatie in de totale Nederlandse economie en bijvoorbeeld van de ICT-sector.

In april 2021 zijn iets meer dan 1,3 miljoen zzp-bedrijven geregistreerd. Daarmee wordt 14 procent alle banen in de Nederlandse economie ingevuld in zzp-verband. Van de 375 duizend banen in de creatieve industrie worden er om en nabij de helft, 189 duizend, bezet door zzp'ers. Dat komt neer op een van de twee banen in de sector. Ter vergelijking, in de ICT-sector wordt een op de vijf ofwel negentien procent van alle banen bezet door een zzp'er.

In de deelsectoren, domeinen en bedrijfstakken binnen de creatieve industrie loopt het belang van de zzp-vorm uiteen. Binnen kunsten en erfgoed is het aandeel zzp'ers het hoogste, gevolgd door de creatieve zakelijke dienstverlening en de media- en entertainmentindustrie. Echter binnen die deelsectoren, maar ook binnen de daarin gehanteerde domeinen, bijvoorbeeld communicatie binnen zakelijke dienstverlening en podiumkunsten binnen kunst en cultureel erfgoed, is er sprake van groter verschillen. Dat blijkt uit de analyse van het aantal zzp'ers binnen de bedrijfstakken, die de domeinen vormen. Die laat zien dat er maar beperkte voorspellende waarde voor het belang van zzp'ers uitgaat van de subsector of domein waar een bedrijfstak deel van uitmaakt.

Een vijftiental van de 43 bedrijfstakken die de creatieve industrie vormen telt 94 procent van alle 189 duizend zzp'ers in de creatieve industrie. De resterende 28 bedrijfstakken zijn verantwoordelijk voor slechts zes procent. In de vijf bedrijfstakken met de meeste zzp-banen zijn bedrijfstakken uit alle deelsectoren van de sector present: kunsten en cultureel erfgoed (schrijven en overige scheppende kunsten, beoefening van podiumkunsten), creatieve zakelijke dienstverlening (reclamebureaus, communicatie en grafisch ontwerp) en media- en entertainmentindustrie (fotografie). De verschillende domeinen zijn binnen de eerste vijftien bedrijfstakken goed vertegenwoordigd. Dat betekent dat het percentage van het aantal banen dat in een domein of bedrijfstak door zzp'ers wordt ingevuld maar beperkte inzicht geeft in het rol en betekenis van het zzp-schap in de creatieve industrie.

Het meest evidente gemeenschappelijke kenmerk van bedrijfstakken met een groot aantal zzp-banen is dat ze vrijwel geheel of voor een belangrijk deel, vooraan in de verschillende productieketens van de creatieve industrie actief zijn. Het zijn voor het overgrote deel bedrijfstakken waarin gecreëerd en geproduceerd wordt. Ze hebben betrekking op de activiteiten van makers, conceptontwikkelaars, uitvoerenden en producenten. Het gaat om activiteiten van scheppende en uitvoerenden kunstenaars, creatieven in het communicatie vak en designers. In tweede instantie is een aantal bedrijfstakken die creatie en productie faciliteren en mogelijk maken, in het bijzonder in de audiovisuele industrie (productie van films, facilitaire activiteiten voor film- en televisieproductie, maken en uitgeven van geluidsopnamen) en de podiumkunsten (dienstverlening voor uitvoerende kunst, producenten van podiumkunst). In bedrijfstakken die zich toeleggen op het exploiteren en toegang verlenen tot creatieve producties zoals podia, musea, galeries, omroepen en uitgevers komen zzp'ers aanzienlijk minder voor.

Bijlage 1 Omschrijving bedrijfstakken creatieve industrie met het grootste aantal zzp'ers

SBI	Bedrijfstak	Deze klasse omvat:
9003	Schrijven en overige scheppende kunst	<ul style="list-style-type: none"> - via een creatief proces maken van veelal eenmalige voorwerpen welke in eerste instantie bedoeld zijn als kunstvoorwerp en niet als gebruiksvoorwerp; w.o. schilders; w.o. pottenbakkers, beeldhouwers, glazeniers; w.o. edelsmeden, zeefdrukken; - schrijvers, dichters, componisten, choreografen; - restauratie van kunst; - documentaire schrijvers.
90011	Beoefening van podiumkunst	<ul style="list-style-type: none"> - vertolkend, regisserend of improviserend bezig zijn met kunst die doorgaans op een podium wordt gebracht, zoals: w.o. toneel, cabaret, mime; w.o. muziek inclusief majorettegroepen en tamboerkorpsen, popgroepen e.d.; w.o. zang en dans; w.o. presentatoren, acteurs, conferenciers.
7311	Reclamebureaus	<ul style="list-style-type: none"> - ontwerpen en tekenen van alle mogelijke vormen van reclame en advertenties; - adviseren op het gebied van reclameactiviteiten; - opstellen van reclamecampagnes; - all round- reclamebureaus; - 'converters' op het gebied van reclame (ontwerpen en laten produceren); - schrijvers van reclameteksten; - schilderen van reclame op borden, panelen, transportmiddelen enz.; - beletteren van auto's, borden, panelen e.d. met kunststof letters; - stileren van woonwinkels, meubelzaken e.d.; - verzorgen van etalages, showrooms e.d.; - standbouw, plaatsen en inrichten van tentoonstellingsstands; - verspreiden van reclame d.m.v. vliegtuigen; - verspreiden, huis-aan-huis bezorgen van reclamemateriaal, monsters e.d.; - inspreken van reclameteksten; - verspreiden, uitzenden van reclameboodschappen via televisie.
74101	Communicatie- en Grafisch Ontwerp	<ul style="list-style-type: none"> - ontwerp van bedrijfsidentiteiten, huisstijlen, logo's en beeldmerken, verpakkingen, bewegwijzeringssystemen, illustraties, infographics, typografie, interfaces en merken, grafisch ontwerp; - ontwerp van visuele en interactieve concepten voor online en offline communicatiemedia, communicatieontwerp; - ontwerp van animaties en (serious) games; - ontwerp van websites en interaction design, webdesign;
74201	Fotografie	<ul style="list-style-type: none"> - maken van foto's voor bedrijven en particulieren: w.o. portretfotografie, maken van pasfoto's, schoolfoto's en trouwreportages; w.o. mode- en reclamefotografie en fotografie voor uitgeverijen, makelaars of toeristische doeleinden; w.o. luchtfotografie; - maken van videofilms voor particulieren voor bruiloften, feesten en partijen e.d.; - persfotografie.
9002	Dienstverlening voor uitvoerende kunst	<ul style="list-style-type: none"> - decorontwerpers, -bouwers, -schilders, grimeurs e.d. voor het theaterwezen; - verhuur van geluids- en lichtapparaten met bedienend personeel voor het theaterwezen, verzorgen van geluidshows, lichtshows e.d.; - organiseren van culturele evenementen, veelal bestaande uit het samenbrengen van een aantal producties of kunstenaars binnen een eenmalig of periodiek terugkerend samenvattend geheel, zoals een festival.
59111	Productie van films (geen televisiefilms)	<ul style="list-style-type: none"> - managen van (video)filmproducties, inclusief voor reclaimedoeleinden, met betrekking tot de materiële - dus niet artistieke - aspecten; - productie van diaprojecties; - vloggers.
74103	Interieur- en ruimtelijk ontwerp	<ul style="list-style-type: none"> - ontwerp van bedrijfs- winkel- kantoor- en woninginrichtingen en ook het geven van adviezen op dit gebied; - ontwerp van objecten en styling binnen bestaande ruimte, interieurdecoratie; - ontwerp van exposities, stands en etalages; - ontwerp

		van openbare ruimte, speelplaatsen en straatmeubilair; - interieuradvies (ook ten behoeve van woningverkoop)
74102	Industrieel en productontwerp	Industrieel en productontwerp dragen bij aan gebruiksgemak, beleving, (kosten-)efficiency bij productie, onderhoud en gebruik en marketingdoelstellingen en omvat: - ontwerp van 3-dimensionale producten en objecten voor de zakelijke en consumentenmarkt; - ontwerp van consumentenproducten (persoonlijk, huishoudelijk, interieur), mode, meubilair, woningtextiel; - ontwerpen en productie van patronen en modellen voor de maatconfectie-industrie; - ontwerp van (onderdelen van) grote en/of specialistische producten; - ontwerp van producten en ze door derden laten maken.
7021	Publicrelationsbureaus	- adviseren, richting geven en daadwerkelijke assistentie bij het verzorgen van public relations (inclusief lobbyen); - adviseren en opzetten van afdelingen voor public relations bij bedrijven en instellingen. - communicatieadviesbureaus, (online) marketing adviesbureaus en dergelijke.
5912	Facilitaire activiteiten voor film- en televisieproductie	- film- en videostudio's en televisiestudio's: aanbieden van een ruimte voorzien van de technische faciliteiten voor het vastleggen van bewegende beelden, eventueel in combinatie met de hierbij benodigde technici; - facilitaire activiteiten voor film- en video- en televisieproductie, w.o. ondertitelen, nasynchroniseren en monteren; w.o. activiteiten van (assistent)cameralieden, geluids- en lichttechnici, beeldtechnici; w.o. verhuur van geluids- en lichtapparaten met bedienend personeel; w.o. adviserende activiteiten op het gebied van film-, video- en televisieproductie; - reproductie van video-opnamen en films voor vertoning in bioscopen.
71111	Architecten	- ontwerpen en tekenen van bouwwerken voor de burgerlijke en utiliteitsbouw, zowel voor nieuwbouw, restauratie als verbouw.
5920	Maken en uitgeven van geluidsopnamen	- productie van geluidsopnamen en radioproducties; - productie van reclame en jingles; - geluids- en radiostudio's: aanbieden van een ruimte voorzien van de technische faciliteiten voor het vastleggen van geluid, eventueel in combinatie met de hierbij benodigde technici; - uitgeven van geluidsopnamen, cd 's, videobanden, gedrukte muziek, bladmuziek; - handel in en lease van muziekrechten, auteursrechten en copyrights van muziek. Eventueel in combinatie met: - reproductie van de uit te geven geluidsopnamen. - activiteiten van het promoten, autoriseren en gebruiken van muzikale composities in opnames, radio, televisie, films, liveoptredens, gedrukte media en andere media. Eenheden die zich met deze activiteiten bezighouden, kunnen het auteursrecht bezitten of namens de auteursrechteigenaren optreden als beheerder van de muziek auteursrechten.
90012	Producenten van podiumkunst	- managen van podiumproducties met betrekking tot de materiële - dus niet artistieke - aspecten.
90013	Circus en variété	- circussen en variététheaters; - circus- en variétéartiesten; - goochelaars, buiksprekers, illusionisten e.d.; - verhuur van dieren voor shows, films, reclamedoeleinden e.d.

Bron: CBS